

OD REDAKCJI

Jako jednostki, społeczeństwa, a nawet jako gatunek ludzki stajemy dzisiaj, pod koniec drugiej dekady XXI wieku, wobec wyzwań, które niepokoją, oszałamiają, a nawet przerażają. Środowisko naturalne, ustrój polityczny, gospodarka, relacje między kulturami, religiami, krajami i ludźmi, rozwój technologiczny i wiele innych obszarów są płaszczyznami, na których pojawiają się nieznane dotąd zadania czy zagrożenia.

Aby sobie z nimi poradzić, musimy nauczyć się współpracować w sposób, jakiego nie znamy z historii: w poprzek linii podziałów, uprzedzeń czy konfliktów. Konieczny jest więc odpowiednio zaprojektowany proces edukacyjny umożliwiający ludziom (bez względu na pochodzenie i cechy indywidualne) dostęp do wiedzy i umiejętności, które pozwolą im zarówno na uczestniczenie w działaniach na rzecz poszukiwania rozwiązań, jak i na korzystanie z dóbr pojawiających się dzięki tej współpracy.

Niniejszy zeszyt powstał w wyniku rozmów i refleksji nad zadaniami współczesnej szkoły oraz dzięki założeniu, że istotnym elementem wprowadzania sensownych zmian w edukacji jest współpraca praktyków i teoretyków. Bez badań niemożliwe jest podejmowanie korzystnych decyzji przez praktyków, a bez doświadczenia praktycznego bardzo trudno dobrać problemy badawcze, których rozwiązywanie pomaga zmieniać świat na lepsze. Taki dialog i współpraca uzewnętrzniają profesjonalizm osób zaangażowanych w planowanie i działania edukacyjne.

Zeszyt otwiera tekst Henryka Mizerka, który przywołuje kluczowe dla edukacji działanie ludzi – dialog, rozumiany jako pielęgnowanie różnic, przekraczanie granic i zrozumienie, że obok naszego istnieją jeszcze inne światy, a jednocześnie jako narzędzie obserwacji własnego myślenia. Autor twierdzi, że dialog został dziś zredukowany do formy konstruktywnego sporu, i zastanawia się, czy można to zjawisko odwrócić.

W kolejnym artykule Joanna Kołodziejczyk i Grzegorz Mazurkiewicz, odwołując się do innych diagnoz i tekstów, przypominają o ważnych wyzwaniach współczesności i jednocześnie sugerują, że jednym z ważnych sposobów na wspieranie ludzi w radzeniu sobie z tymi wyzwaniami są zarządzanie i przywództwo edukacyjne – tworzone konkretnie w odpowiedzi na potrzeby tak specyficznego obszaru ludzkiej działalności, jakim jest edukacja.

Monika Maciejewska próbuje zrozumieć dynamikę zmiany polegającej na wprowadzeniu ewaluacji do polskiego systemu oświatowego na podstawie analizy dialogu toczonego przez dyrektorów szkół. Autorka definiuje dwa jego główne nurty: pierwszy, dominujący i pokazujący cele i rozwiązania praktyczne, oraz drugi, niejawny, wybrzmiewający jako „pomruk niezadowolonia”. Jednocześnie

wskazuje trzy dyskursy: organizacji, oporu i biurokratyczny, sugerując, że ukryte pomiędzy wierszami trudności skutecznie zablokują dialog i rozwój ewaluacji jako takiej, oraz zachęcając uczelnie wyższe do zaangażowania się w moderowane tego dyskursu.

Pokrewnym tematem zajmuje się Justyna Nowotniak, która analizuje trendy w rozwoju dialogicznej ewaluacji w edukacji w Polsce, wskazując jednocześnie na szkodliwe według niej uproszczenia w jej definiowaniu. Autorka, pokazując teoretyczny kontekst w skali globalnej, nawiązuje również do sytuacji w Polsce w ciągu ostatnich 30 lat oraz przedstawia modele ewaluacji dialogicznej. Doprowadza w ten sposób do opisu jej wprowadzania w życie w latach 2009–2015 i zastanawia się nad warunkami koniecznymi do tego, by odniosła sukces.

W następnym tekście Agnieszka Olechowska również zajmuje się analizą języka i swoistego dialogu widocznego tym razem w dokumentach politycznych determinujących rzeczywistość edukacyjną w Polsce. Autorka, analizując język stosowany w polityce edukacyjnej dotyczącej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, stara się zdefiniować paradygmat, który ten język determinuje. Jej zdaniem oficjalny dyskurs pedagogiczny zawiera cechy przeciwstawnych paradygmatów (biologicznego i humanistycznego), co budzi wątpliwości co do możliwości prowadzenia skutecznej polityki edukacyjnej.

Hanna Kędzierska zastanawia się natomiast nad socjalizacją profesjonalną nauczycieli rozumianą jako długotrwały proces uczenia się w miejscu pracy. Autorka podjęła interesującą próbę analizy narracji dotyczących startu kariery zawodowej nauczycieli oraz formowania się profesjonalnej tożsamości. W konkluzji sugeruje konieczność zmiany w systemie kształcenia polegającej na zwiększeniu udziału studentów w procesie decyzyjnym oraz podkreśla istotność kultury organizacyjnej miejsca pracy. Tu ponownie zauważyć można wątek dialogiczności i współpracy, pojawiający się jak dotąd we wszystkich artykułach.

W kolejnym artykule Joanna Szafran skupia się na powiązaniach między kompetencjami psychologicznymi dyrektorów a ich skutecznością kierowniczą. Autorka podkreśla, że w czasach, gdy świadomość decydującej roli przywódców w zapewnianiu wysokiej jakości edukacji jest coraz wyższa, ważne jest też przekonanie o istotności ich poczucia sprawstwa i autonomii. Trudno przekonać innych do autentycznej współpracy, gdy samemu jest się osobą zewnątrzsterowną. Autorka uważa, że to profile osobowościowe w połączeniu z wyznawaną filozofią kierowania i kwalifikacjami decydują o profesjonalizmie zarządzania i przywództwa.

Anna Hesse-Gawęda również zajmuje się przywództwem edukacyjnym. Kontynuuje dyskurs wiążący sposób myślenia o przywództwie z jego praktyką. Przedstawia badania pokazujące rozumienie przywództwa przez dyrektorów szkół, uporządkowane według czterech głównych jego paradygmatów.

Dzięki lekturze artykułu Michała Pachockiego Czytelnik może zapoznać się z rezultatami szkoleń nauczycieli w ramach programu Erasmus+ oraz z głównymi problemami, jakim przychodzi im stawić czoła w trakcie projektów. Autor wymienia brak kompetencji językowych i informatycznych oraz brak zaangażowania jako główne przeszkody, cytując jednocześnie opinie respondentów biorących udział w programie Erasmus+ na temat korzyści z uczestnictwa.

Wiesław Poleszak zajmuje się pytaniem, gdzie mamy się nauczyć kompetencji społecznych i zawodowych, i odpowiada sobie, że jednym z obszarów działań podejmowanych w szkole jest samorząd uczniowski, który może stać się przestrzenią dla wszechstronnego rozwoju. Niestety, z przeprowadzonych badań wynika, że samorząd cieszy się ograniczonym zainteresowaniem, brakuje odpowiedniej wiedzy na jego temat, a większość badanych jest przekonana o różnego rodzaju deficytach osób działających w samorządzie.

Zeszyt zamyka tekst Izabeli Cytlak i Joanny Jarmużek skupiający uwagę Czytelnika na zagadnieniu różnorodności w szkołach, która w wyniku migracji staje się, również w Polsce, coraz wyraźniejsza. Autorki zauważają konieczność prze-definiowania życia społecznego i edukacji oraz aktywnego zarządzania różnorodnością, zarówno w celu niwelowania rozwarstwienia społecznego, jak i ułatwienia procesu integracji uczniów migrantów. Wśród wielu niezbędnych warunków sukcesu Autorki wymieniają wyłonienie przywódcy, który jest w stanie wesprzeć prace nad zrozumieniem różnorodności i pokazać, jak istotny jest szacunek w relacjach międzyludzkich.

Teksty, które składają się na ten zeszyt, nie odzwierciedlają systemowego i uporządkowanego podejścia do edukacji, ale raczej zainteresowania Autorów dotyczące najczęściej współpracy na rzecz zmiany i poprawy jakości edukacji. Wartością dodatkową tego zeszytu jest fakt współpracy przy jego tworzeniu osób reprezentujących zarówno praktyków, jak i teoretyków edukacji. Strategiczne myślenie w zarządzaniu edukacyjnym musi obejmować głęboką refleksję, otwarty dialog i współpracę między osobami reprezentującymi różnorodne segmenty systemu edukacyjnego. Zapraszamy do współdziałania.

Grzegorz Mazurkiewicz